

ERNEST MAYERHOFER

Möllersdorf kraj Beča, 24. 10. 1877. –
– Zagreb, 7. 2. 1957.

17

Medicinu je studirao u Beču i Innsbrucku, gdje je promoviran 1902. godine. Medicinsku izobrazbu dopunio je studijem kemije, fizikalne kemije, botanike i opće fiziologije, te je 1908. g. u Pragu stekao i doktorat filozofije za kemijsku struku. Pedijatriju je specijalizirao kod vodećih stručnjaka (Wiederhofer, Epstein, Ganghofer, Escherich, Moser, Pirquet) na klinikama za dječje bolesti u Pragu i Beču. Godine 1911. habilitirao je u Beču na temelju rasprave o kemijskim karakteristikama mokraće dojenčeta.

Za vrijeme I. svjetskog rata radio je kao liječnik na terenu i kao vojni liječnik u Dalmaciji, na jadranskim otocima, Karpatima i u Galiciji.

Godine 1922. prihvaća poziv Medicinskog fakulteta u Zagrebu da kao kontraktualni (ugovorni) redovni profesor pedijatrije preuzme katedru i osnuje prvu Pedijatrijsku kliniku u Jugoslaviji. Nastupno predavanje održao je 2. svibnja 1923. Prvih pet godina radio je u izrazito teškim, provizornim uvjetima jer je Dječja klinika bila još u gradnji.

Manjak novca kočio je »valjanu izgradnju klinike«. Poteškoću je činio i nedostatni broj asistenata. Činilo se najjednostavnijim prve pomoćne sestre i liječnike poslati u Beč, na kliniku, gdje su uz Pirquetovu pomoć sudjelovali u bolničkom i kliničkom pogonu, a pohađali su i razne tečajeve. Međutim, smrt je odnijela prvu pedijatrijsku ekipu (Krajnović, Lemež, Dragišić). No, ni to nije uništilo Mayerhoferov duh, što se najbolje vidi iz njegova stava »...držim da bez duha i bez oduševljenja ni najbolje ekonomske prilike ne mogu razvijati valjani ekonomski pogon. Ne odlučuju toliko ni sjajne materijalne prilike, koliko valjani ljudi i znanstveni duh, koji treba da bude dinamički motor u svakom znanstvenom pogonu«. Tako je Mayerhoferu uspjelo, u skromnim prilikama i prostorima, osnovati stručnu biblioteku s literaturom od 1848. g. sve do 1943. g. Sakupio je zbirku separata od 1900. do 1951. g.

Profesor Mayerhofer bio je pokretač raznih socijalno-zdravstvenih akcija u kojima su majke putem različitih tečajeva, sastanaka, seljačkih zborova i sl. surađivale u moderniziranoj »narodnoj njezi svoje djece, naročito dojenčadi«. Majke su bile subjekti, a ne objekti kao do tada. Prvi uspjesi bili su vidljivi, a o tome su pisale same žene. Ta je akcija djelovala sve do njemačke okupacije 1941. g.

Pod Mayerhoferovim vodstvom osnovan je prvi laktarij, sabiralište nativnog ženskog mlijeka (bez većih kemijskih i bakterioloških laboratorija; sabiralište konzerviranog ženskog mlijeka osnovano je u Beču 1908. g.), a prema njegovim vlastitim riječima »ta je ideja proputovala cijeli svijet« postavši značajnom socijalno-pedijatrijskom institucijom.

O laktariju Mayerhofer i suradnici napisali su i izdali u razdoblju od 1908. do 1951. godine niz publikacija na hrvatskom, njemačkom i francuskom jeziku. U tim je radovima isticana i uloga babica u promicanju dojenja i sakupljanja ženskog mlijeka, pisano je i o načinima dojenja kao karakteristikama raznih naroda, itd. Školski su liječnici povezani s Pedijatrijskom klinikom. Provođena je akcija za donošenje zakonskih odredbi za prehranu sve djece, naročito djece na selu.

U struci, Mayerhofer se istakao radom na »osmotičkoj permeabilnosti crijevnih membrana kod dojenčadi«, »pravilu frakcioniranog zasićenja«, kemijskim ispitivanjima (usprkos tek improviziranom laboratoriju) urina i likvora. Bavio se alergijom; njegov alergijski sindrom novorođenčadi postao je poznat, a u literaturu je ušao pod njegovim imenom. Zanimala ga je i antropologija, pa su mu iz tog područja u pedijatriji poznati osvrti na tzv. mongolsku pjegu. Napisao je brojne stručne kliničke radove, od kojih svakako treba izdvojiti tzv. ustilaginizam, tj. do tada neopisanu kliničku sliku otrovanja sporama od *ustilago majdis* u seoske djece mlađe dobi koja su se hranila nečistim kukuruznim brašnom. To je otkriće na zagrebačkoj Klinici bilo podlogom mnogim kliničkim, farmakološkim i toksikološkim istraživanjima i radovima i izvan naše zemlje.

Uveo je i neke, za ono doba nove terapijske postupke, kao npr. liječenje piloros-pazma dojenčadi papaverinom, davanje bellergala kod neurovegetativnih smetnji (smetnji »sistema vagus-simpatikus«), albucida kod enterokoknih infekcija, nove tehničke inhalacijske mogućnosti, itd.

Posebno se bavio prehranom u zdrave djece i u djece s nekim specifičnim bolestima. Modificirao je Heubnerov kvocijent izračunavanja unosa hrane.

Mayerhofer se bavio i proučavanjem veza pedijatrije s drugim granama medicine, ali i nemedicinskim područjima. Pisao je i o medicinsko-geografskim karakteristikama opisujući određene lokalne značajke (*»genius epidemicus et genius loci«*). Pisao je i povijesne i kulturno-medicinske rasprave.

Pisao je i knjige. Posljednju veću knjigu »napisao je za cijeli pedijatrički svijet«, na njemačkom jeziku (Beč 1951/52.) kao ishodišno izdanje za druge jezike, a opisao ju je kao *»Fundus instructus«*, koji ostavlja iza sebe zagrebačkoj Pedijatrijskoj klinici.

Svoja dugogodišnja sveučilišna iskustva koja je stekao na četiri medicinska i jednom filozofskom fakultetu sažeo je, između ostalog, u mišljenje o razvoju akademskog obrazovanja studenata i mladih liječnika koje treba i biti trojako: 1. studentski studij s predavanjima i ispitima; 2. stručna izobrazba mladih liječnika na klinikama, u bolnicima i zavodima; 3. samostalni medicinski rad svršenih diplomiranih liječnika, koji počinje kazuistikom i vodi postupno do svog vrhunca, tj. do samostalnoga vlastitog istraživačkog rada. Prve dvije točke obuhvaćaju reproduktivni, a i rutinski rad, dok treća točka obuhvaća na svom vrhuncu već i produktivni rad.

Vrijedi citirati Mayerhoferove mudre i uvijek važeće riječi: »...pedijatrički život nije lak, a naročito iziskuje mnogo strpljivosti i optimizma«.

Bio je počasni, dopisni i redovni član mnogih inozemnih pedijatrijskih i liječničkih društava. Bio je jedan od osnivača Društva pedijatara Jugoslavije, a godine 1955. izabran je za počasnog člana Udruženja pedijatara Jugoslavije.

Do 1928. g. odnosno do useljenja u zgradu na Šalati, Mayerhofer je sa suradnicima radio u teškim uvjetima. Služio se nastavnim bazama razasutim po cijelom gradu. Koristio se novorođenačkim odjelom rodilišta, dječjim ambulatorijem u Savskoj cesti, Zaraznom bolnicom i improvizirao je dječji ambulatorij u barakama u dvorištu rodilišta. Unatoč velikim naporima u prvim godinama rada Mayerhofer je preuzeo tijekom više godina i nastavnu funkciju na kasnije osnovanoj beogradskoj klinici, što je smatrao svojom moralnom obvezom, usprkos vlastitim teškoćama u Zagrebu i još nedovoljnom poznavanju jezika.

Usprkos svim poteškoćama i u nezavidnim uvjetima uspio je formirati svoju pedijatrijsku školu i afirmirati znanstvenu pedijatrijsku misao koja je ubrzo, zahvaljujuć i prvenstveno njegovu imenu, počela zračiti u Hrvatskoj i Jugoslaviji. Njegovom je zaslugom osnovano 1930.g. prvo pedijatrijsko društvo u Jugoslaviji, a udareni su i temelji socijalnoj pedijatriji.

Treba naglasiti, da je profesor Mayerhofer osnivač Pedijatrijske škole Hrvatske i Jugoslavije. Osnovao ju je u vrijeme kada se u naprednom dijelu svijeta vodila bitka za afirmaciju pedijatrije kao samostalne znanosti i za njeno izdvajanje iz područja interne medicine, čime je zagrebačka medicina bila u prvim redovima naprednih misli. U to je vrijeme bilo mnogo otpora za takvo odvajanje i osamostaljenje, pa je trebalo imati jasnu sliku svega onoga što se želi postići kada se jedan dio

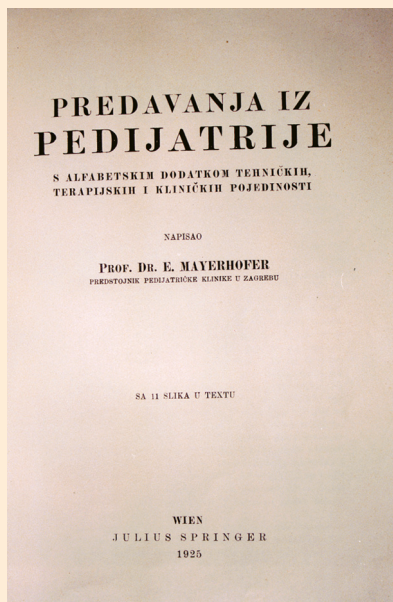
medicine definira kao posebna struka i znanost. Pedijatrija se, naime, odvajala u vrijeme kada se smatralo da je dijete »čovjek u minijaturi«. No, golema smrtnost dojenčadi i djece, što je u ono vrijeme prijetila priraštaju stanovništva, dovela je do saznanja da se iskustva stečena u odraslih ne mogu jednostavno primijeniti na bolesno dijete, odnosno da je potrebno da pedijatrija postane zasebna znanost koja postavlja vlastite probleme, specifične metode i ciljeve. Međutim, dugo je trebalo da se shvati da je dijete biće s osobinama organizma u rastu i razvoju, tj. stalno promjenljivi organizam.

Imajući jasne spoznaje o toj problematici, Mayerhofer se s mnogo žara borio za priznavanje pedijatrije i za ostvarivanje njezinih ciljeva. U sredini i u vrijeme kada se i sam Medicinski fakultet tek počeo potvrđivati, Mayerhofer je, počevši ni od čega, osnovao Pedijatrijsku kliniku i doveo je do visoke razine. Pedijatrijska je klinika organizacijom, radom, uspjesima i ugledom mogla stati uz bok pedijatrijskim klinikama u naprednim europskim zemljama, a sam profesor Mayerhofer sa svojim briljantnim idejama i radovima ubraja se među vodeće europske pedijatre.

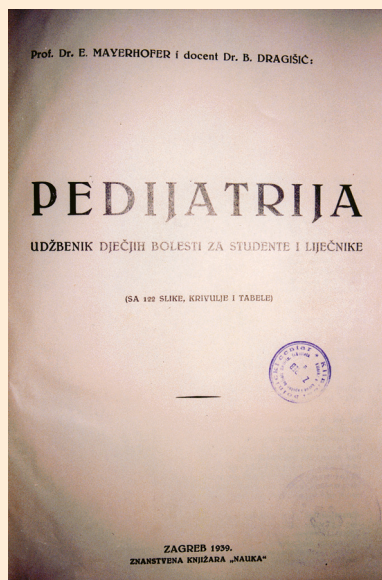
Mayerhofer je uspješno (osim kratkog razdoblja za vrijeme rata) vodio Kliniku 28 godina, tj. od 1923. do 1951. g. To je vrijeme postavljanja temelja Klinike i usmjerenja njezina razvoja i rada. No, Mayerhofer je radio do svoje smrti. U mirovini, izdao je u Beču knjigu *Angewandte Pädiatrie* (primijenjena pedijatrija). Umro je u Zagrebu 7. 2. 1957., u 80. godini života.

Pitanje koje se nameće samo po sebi jest čime je naša zemlja osvojila profesora Mayerhofera da ju je smatrao svojom i da je u njoj ostao do kraja života, a da nikada nije ni pomislio da je napusti? To pitanje postavljao si je i sam Mayerhofer dajući istodobno i objašnjenje. Odgovor, vjerojatno, leži u činjenici što je taj Austrijanac potjecao iz razgranate bečke obitelji koja je dala istaknute članove na različitim poljima ljudske djelatnosti, i to u Austro-Ugarskoj, višenacionalnoj zemlji. Na samom početku 20. stoljeća u austrijskim intelektualnim krugovima ličnosti paneuropskih nazora nisu bile rijetkost. Svemu tome pridonosio je i utjecaj obiteljske kozmopolitske tradicije, utjecaj društva u kojemu su se njegovi roditelji kretali, pa i utjecaj škole. Srednju školu Mayerhofer je pohađao kod benediktinaca u Melku, a u toj su školi bili učenici različitih nacionalnosti, iz svih krajeva austrougarske monarhije. Za čovjeka takve paneuropaske orijentacije osnivanje prve pedijatrijske klinike u mladoj državi mogli su biti izazov i časna zadaća. Osobnost profesora Mayerhofera vidljiva je i iz njegova držanja u vrijeme II. svjetskog rata, kada je (1943/45.) zbog svojih naprednih, skoro socijalističkih ideja i dosljednog stava u nepopuštanju okupatoru i onima koji su mu služili, napustio kliničku akademsku i liječničku djelatnost. Uostalom, naklada njegove bečke knjige »*Praktische Kinderheilkunde*« bila je još 1938. zbog takvih stavova uništena po nalogu Gestapoa. Vodstvo Klinike ponovno mu je povjereno nakon rata.

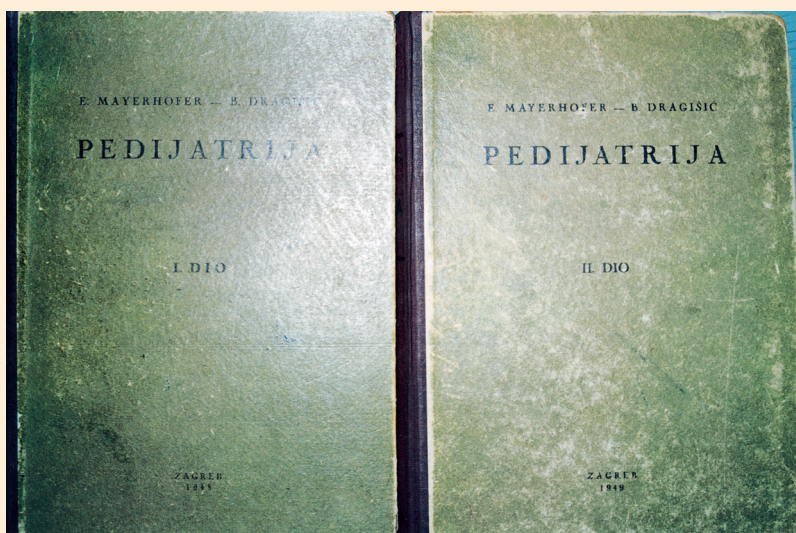
Prva knjiga na hrvatskom jeziku na novoosnovanom fakultetu (kojeg je bio i dekan školske godine 1934./35.) upravo je njegova. Napisao je (s B. Dragišićem) i naše prve udžbenike iz pedijatrije (prvo izdanje 1939. g. i drugo prošireno 1949.).

Prijevod knjige Ernesta Mayerhofera iz 1925. g. Radi se o prvoj knjizi na hrvatskom jeziku na zagrebačkom Medicinskom fakultetu.

Prvo izdanje udžbenika Pedijatrija iz 1939. g.

Korice našeg prvog udžbenika Pedijatrija u dva dijela (drugo izdanje).

Ernest Mayerhofer uživao je veliki ugled u narodu i u domaćim i inozemnim akademskim krugovima. Njegovi suradnici postavili su mu spomen-ploču koja se nalazi na ulazu u Kliniku na Šalati, a iz koje se simbolično širio i širi Mayerhoferov duh i pedijatrijski entuzijazam na generacije poslije njega i njegovih suvremenika.

Spomen-ploča Ernestu Mayerhoferu na ulazu u kliniku na Šalati.

Mayerhoferovi suradnici

Zbog manjkave dokumentacije, i dijelom zbog dinamike boravka na Klinici, sve Mayerhoferove suradnike (uglavnom asistente) *nije moguće nabrojiti*.

Prvi njegovi suradnici Leo Lemež i Marija Lypolt-Krajnović umrli su vrlo brzo (1934. i 1935. g.).

Neki od suradnika bili su:

Stanislava Dimitrijević, Mate Ivanović, Nada Kovačević-Ivanović (god. 1943.–44. obavljala ulogu predstojnika klinike, za vrijeme nasilnog umirovljenja E. Mayerhofera), Ana Jurić-Budimirović, Niko Simović, Stojan Kaluđerski, Oskar Seidl (kasnije prvi predstojnik Dječjeg odjela Zakladne bolnice na Rebru), Gustav Jungwirth, Stana Leban-Klemenc, Matilda Mayerhofer-Lateiner, Tea Šik, Petar Erak, Vlasta Sykora, Teodor Grüner, Štefanija Puretić, Božidar Puretić i mnogi drugi.

U njegove najbliže i vrlo istaknute suradnike ubrajaju se Branko Dragišić i Niko Skrivaneli.

Branko Dragišić, Ernest Mayerhofer i Niko Skrivaneli.